

Ομιλία Προέδρου Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου,

κ. Τάκη Κληρίδη

**Φόρουμ Οικονομικής Πολιτικής «Νέο Μοντέλο Μακροπρόθεσμης βιώσιμης
ανάπτυξης της Κυπριακής Οικονομίας»**

Λευκωσία, 14 Φεβρουαρίου 2020

Είναι με ιδιαίτερη χαρά που βρίσκομαι σήμερα μαζί σας και συμμετέχω σε αυτό το πάνελ διακεκριμένων ομιλητών, απευθυνόμενος σε ένα εκλεκτό κοινό και εκπροσωπώντας το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου το οποίο έχω την τιμή να υπηρετώ ως Πρόεδρος από τον Ιούνιο του 2018. Ευχαριστώ το ΑΚΕΛ και ιδιαίτερα το Γενικό Γραμματέα του κ. Άντρο Κυπριανού για την πρωτοβουλία αυτής της εκδήλωσης αλλά και όλους όσους έχουν συμβάλει στη διοργάνωσή της. Μία εκδήλωση που καταπιάνεται με θέματα καίριας σημασίας για τη χώρα μας, όπως αυτό της δημιουργίας ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης για την κυπριακή οικονομία, θέμα το οποίο αποτελεί βασική προτεραιότητα για το ΣΟΑΚ και για το οποίο θα αναφερθώ εκτενέστερα στη συνέχεια.

Αναμφίβολα η προηγούμενη δεκαετία ήταν οδυνηρή τόσο για την κυπριακή οικονομία αλλά και, συνεπακόλουθα, για την κοινωνία. Τόσο οι κυπριακές επιχειρήσεις όσο και οι κύπριοι πολίτες και τα νοικοκυριά κλήθηκαν να επωμιστούν το τίμημα μίας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης από την οποία δεν θα μπορούσε να βγει αλώβητη η κυπριακή οικονομία δεδομένου ότι, ναι, υπήρχαν διαχρονικά σοβαρότατες και σημαντικές στρεβλώσεις, ελλείψεις και αδυναμίες οι οποίες καθιστούσαν την οικονομία ιδιαίτερα ευάλωτη στους όποιους εξωτερικούς κραδασμούς.

Παρά τις αρνητικότερες συνέπειές της, που ακόμη ταλανίζουν μεγάλο αριθμό συμπολιτών μας αλλά και επιχειρήσεων του τόπου, η κρίση έδωσε παράλληλα το έναυσμα για προβληματισμό, σε όλα τα επίπεδα, ως προς τις μακροχρόνιες αναπτυξιακές προοπτικές της κυπριακής οικονομίας και την ανάγκη επαναπροσδιορισμού των πολιτικών και του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας.

Κατά την μετά την κρίση περίοδο, οι προσπάθειες του κράτους επικεντρώθηκαν κατά κύριο λόγο στην άμεση αντιμετώπιση των δυσμενών επιπτώσεων της κρίσης αλλά και στην τροχοδρόμηση μίας σειράς θεσμικών και άλλων αναγκαίων μεταρρυθμίσεων για ενδυνάμωση και σταθεροποίηση της κυπριακής οικονομίας. Στηριζόμενη σε πολιτικές που στόχευαν σε ανάκαμψη των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης, παραμένοντας παράλληλα προσηλωμένη σε μια συνετή αλλά και φιλική προς την ανάπτυξη δημοσιονομική πολιτική, η κυπριακή οικονομία κατάφερε να επιστρέψει από το 2015 σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Μετά και την, ομολογουμένως νωρίτερα των προσδοκιών και φυσικά χάρη στις θυσίες του κυπριακού λαού και επιχειρηματικού κόσμου, έξοδο της από το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, η κυπριακή οικονομία απολάμβανε κατά τα τελευταία χρόνια υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, που ξεπερνούσαν τον μέσο όρο της ΕΕ, και συνεχώς μειούμενους ρυθμούς ανεργίας.

Παρά τα σημάδια βελτίωσης της οικονομίας, η κατάσταση παραμένει εύθραυστη, λόγω κυρίως του τραπεζικού τομέα, που η έλλειψη εποπτείας και ελέγχου οδήγησαν σε ένα μεγάλο αριθμό μη εξυπηρετούμενων δανείων που θα χρειαστεί ακόμη αρκετός χρόνος και προσπάθεια για να μειωθούν στο μέσο όρο της Ευρώπης.

Επιπρόσθετα, οι δείκτες παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας, τόσο των κυπριακών επιχειρήσεων όσο και της δημόσιας υπηρεσίας, συνεχίζουν να παραμένουν σε συγκριτικά χαμηλά επίπεδα, αναδεικνύοντας την ανάγκη για περαιτέρω επαναπροσδιορισμό των αναπτυξιακών πολιτικών και μέτρων που λαμβάνει η κυβέρνηση.

Γι' αυτό, τώρα, περισσότερο από ποτέ, είναι η ώρα για ολοκληρωμένο σχεδιασμό, βαθιές τομές και ακόμη μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις, με στόχο την απάλειψη των όποιων διαρθρωτικών και άλλων στρεβλώσεων παραμένουν, ώστε να θωρακιστεί και να ενισχυθεί η κυπριακή οικονομία. Τώρα, είναι η ώρα για ένα νέο μακροχρόνιο σχεδιασμό του αναπτυξιακού μοντέλου της κυπριακής οικονομίας, προσανατολισμένου σε τομείς και προοπτικές οι οποίες θα της επιτρέψουν να φτάσει στο πλήρες δυναμικό της και να διασφαλίσει την ευημερία των σημερινών πολιτών αλλά και των μελλοντικών γενεών.

Στόχος αναμφίβολα θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας, καθώς και της ανθεκτικότητας της σε αντίξοους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες και συγκυρίες, αλλά και των δυνατοτήτων της για βιώσιμη και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Το νέο αναπτυξιακό πρότυπο που θα οδηγήσει τη χώρα σε βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να θεμελιωθεί στην εξωστρέφεια, την προσέλκυση επενδύσεων, την ισχυρή ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία, την διεύρυνση και διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης με την προώθηση τομέων παραγωγής και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με ψηλή προστιθέμενη αξία. Με αυτό τον τρόπο θα μπορεί από τη μια να επιδιωχθεί η μεγιστοποίηση της ανάπτυξης και από την άλλη να αντιμετωπιστούν καλύτερα σοβαρές οικονομικές κρίσεις στο μέλλον.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της ανάπτυξης, τόσο από πλευράς περιβαλλοντικής όσο και κοινωνικής. Στη νέα στρατηγική της χώρας μας για το μέλλον, θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη και οι δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Κύπρος στα πλαίσια των παγκόσμιων στόχων βιώσιμης ανάπτυξης που έχουν θέσει τα Ηνωμένα Έθνη για το 2030.

Στα πλαίσια του επαναπροσδιορισμού του μοντέλου ανάπτυξης, σημαντικό ρόλο θα κληθούν να επιτελέσουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αποτελούν τον σημαντικότερο μοχλό ανάπτυξης και ενίσχυσης της απασχόλησης, ιδιαίτερα σε μια χώρα του μεγέθους της Κύπρου. Θα πρέπει να στηριχθούν μέσα σε ένα υγιές περιβάλλον, φιλικό και ευνοϊκό προς την καλλιέργεια του επιχειρηματικού πνεύματος και την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με έμφαση στην επιχειρηματική καινοτομία. Για τον σκοπό αυτό, το Συμβούλιο έχει ήδη υποβάλει και συγκεκριμένες εισηγήσεις, περιλαμβανομένης της δημιουργίας Ταμείου Χρηματοδότησης Ιδίων Κεφαλαίων και την διοχέτευση των πόρων του Ταμείου κατά προτεραιότητα σε νεοφυείς επιχειρήσεις, σε επενδύσεις που προάγουν την καινοτομία, την έρευνα, την τεχνολογική αναβάθμιση, τον εξαγωγικό προσανατολισμό καθώς και την ένταξη των επιχειρήσεων σε εγχώριες και εξωτερικές αλυσίδες αξίας, αλλά και την ανάπτυξη νέων τομέων.

Η διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης, είναι ακριβώς και ο στόχος του νέου έργου που προωθείται, βάσει πρότασης του Συμβουλίου μας, και το οποίο αφορά την εκπόνηση μίας ολοκληρωμένης μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την κυπριακή οικονομία. Η πρόταση του Συμβουλίου υιοθετήθηκε από την Κυβέρνηση και συμπεριλήφθηκε στα αιτήματα που υποβλήθηκαν προς την Υπηρεσία Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εξασφάλιση χρηματοδότησης και τεχνικής υποστήριξης για την υλοποίηση αναπτυξιακών μεταρρυθμίσεων. Μέσα από τις διαγωνιστικές

διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το έργο ανατέθηκε σε κοινοπραξία εμπειρογνομόνων με την συμμετοχή ακαδημαϊκών και άλλων εμπειρογνομόνων, τόσο από την Κύπρο όσο και από το εξωτερικό.

Βασική επιδίωξη του έργου είναι η διαμόρφωση μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής και ενός νέου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης που θα μπορούν να οδηγήσουν στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Μέσα από το έργο αναμένεται να παρέχονται οι απαιτούμενες στρατηγικές κατευθύνσεις αλλά και οι προϋποθέσεις για στοχευμένη και αποτελεσματική εφαρμογή των μεταρρυθμιστικών και επενδυτικών πολιτικών της χώρας, για τα επόμενα 10-15 χρόνια. Σε αυτό αναμένεται να συμβάλει η ανάλυση των αδυναμιών αλλά και των προοπτικών της κυπριακής οικονομίας καθώς και των παγκόσμιων οικονομικών τάσεων αλλά και κινδύνων. Σημαντικό αποτέλεσμα του έργου αναμένεται να αποτελέσει η αναγνώριση των κύριων, υφιστάμενων αλλά και νέων τομέων που μπορούν να αποτελέσουν τους βασικούς μοχλούς για επίτευξη μακροπρόθεσμης βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, στη βάση των συγκριτικών και ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων τα οποία έχει ή μπορεί να αναπτύξει η Κύπρος.

Η επιτυχής υλοποίηση του έργου θα βασιστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό στη συνεργασία και στη διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς οι οποίοι μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση ενός φιλόδοξου αλλά παράλληλα ρεαλιστικού, στερεού και ευρέως αποδεκτού μοντέλου ανάπτυξης για την οικονομία της χώρας μας. Λέγοντας αυτό, καλώ και προσωπικά όλους εσάς που διαδραματίζετε σημαντικό ρόλο στα οικονομικά δρώμενα του τόπου, να στηρίξετε την προσπάθεια αυτή του Συμβουλίου και να συμβάλετε, στο βαθμό του δυνατού, στην επιτυχή ολοκλήρωσή της. Επιτυχή όχι

απλά για το Συμβούλιο ή την τρέχουσα ή την επόμενη κυβέρνηση που θα κληθεί να υλοποιήσει τις συστάσεις αυτού του έργου, αλλά για τη σημερινή και τη μελλοντική οικονομία και κοινωνία του τόπου.

Το έργο έχει ήδη ξεκινήσει και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2^{ου} εξαμήνου του 2021. Τα πρώτα παραδοτέα, περιλαμβανομένων των στρατηγικών κατευθύνσεων οικονομικής πολιτικής, αναμένεται να είναι έτοιμα εντός του 2^{ου} εξαμήνου του 2020. Πρόθεση του Συμβουλίου είναι να υπάρχει τακτική ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων και ενδιαφερομένων για την πορεία υλοποίησης αυτού του σημαντικού για την οικονομία μας έργου.

Φίλε Γενικό Γραμματέα, σύντομα θα αναλάβω πρωτοβουλία ενημέρωσης σας και όλων των άλλων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων του τόπου, γιατί μόνο με την πολιτική συναίνεση μπορούν να προωθηθούν και υλοποιηθούν πολιτικές αυτής της εμβέλειας και του χρονικού βάθους. Χρειάζεται διακομματική στήριξη και δέσμευση από όλους. Παρόμοια συναίνεση και στήριξη από όλες τις πολιτικές δυνάμεις είχαμε το 2002 με τη Φορολογική Μεταρρύθμιση, τα αποτελέσματα της οποίας ακόμα και σήμερα απολαμβάνει η Κυπριακή κοινωνία και ο τόπος γενικότερα.

Παράλληλα, το Συμβούλιο θα συνεχίσει τη δράση του διαμορφώνοντας συστάσεις πολιτικής για την υλοποίηση νέων ή την επίσπευση ήδη προγραμματισμένων μεταρρυθμίσεων από την κυβέρνηση, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν σε πιο βραχυπρόθεσμο ή και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας.

Σημειώνω ότι έχουν γίνει και συνεχίζονται να δρομολογούνται από την κυβέρνηση σημαντικές μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα στο θεσμικό πεδίο, με τη δημιουργία νέων υφυπουργείων στους νευραλγικούς τομείς του τουρισμού και

της ναυτιλίας, ενώ θετική έκβαση αναμένεται να υπάρξει και όσον αφορά τη δημιουργία του νέου Υφυπουργείου Καινοτομίας και Ψηφιακού Μετασχηματισμού. Θα ήθελα πρόσθετα να αναφερθώ ενδεικτικά στους τομείς της δικαιοσύνης και της υγείας όπου έχει ήδη ολοκληρωθεί σημαντικό μέρος τεράστιων μεταρρυθμίσεων ενώ η προσπάθεια συνεχίζεται. Ύψιστης σημασίας και οι μεταρρυθμίσεις που προωθούνται για βελτίωση της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και των πολιτικών και υπηρεσιών απασχόλησης, απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης για την υλοποίηση επενδύσεων και άλλες. Αναμφίβολα απαιτείται σημαντική εντατικοποίηση των προσπαθειών και επίσπευση της υλοποίησης των εν λόγω μεταρρυθμίσεων, δεδομένου ότι από την έγκαιρη και επιτυχή ολοκλήρωσή τους εξαρτάται η ύπαρξη των απαραίτητων προϋποθέσεων για αποτελεσματική εφαρμογή ενός νέου μοντέλου μακροχρόνιας ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας.

Θα ήθελα να κλείσω την παρέμβασή μου επαναλαμβάνοντας ότι η δημιουργία και υλοποίηση ενός νέου, βελτιωμένου και στιβαρού μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης, θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα στενής συνεργασίας όλων των φορέων της οικονομίας, περιλαμβανομένων των κομμάτων, των κοινωνικών εταίρων, των επιχειρήσεων και της δημόσιας υπηρεσίας. Η περαιτέρω εμπέδωση της νέας κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων της οικονομίας και κοινωνίας για το κοινό καλό, που αναπτύσσεται στην χώρα μας, μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει.